

بازشناسی تحلیلی انتقادی معماری موزه های موسیقی ایران با تأکید بر سیرکولاسیون، دید و منظر، کانسپت؛ نمونه موردی: موزه ی موسیقی ایران، موزه موسیقی اصفهان

خدیجه قاطع^{۱*}، محمد ابراهیم مظهری^۲، محمدعلی کاظم زاده رائف^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی خوزستان، ایران، اهواز (نویسنده مسئول)

^۲ عضو هیأت علمی گروه آموزشی مهندسی معماری دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران، اهواز

^۳ عضو هیأت علمی گروه آموزشی مهندسی معماری مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی خوزستان، ایران، اهواز

چکیده

در سالهای گذشته موزه های متنوعی در شهرهای مختلف ایران در حوزه موسیقی ایجاد شده و فعالیت کرده اند. که از جمله این موزه ها می توان به موزه آواها و نوا در شیراز، موزه موسیقی تبریز، موزه آلاشت مازندران و موزه مقامی خراسان اشاره نمود. برخی از بناهای ارزشمند تاریخی تهران در سالهای اخیر، بمنظور احیاء، حفاظت و نگهداری به مرکز فرهنگی - تفریحی تبدیل شده اند. موزه های تهران و اصفهان هر دو در خانه های تاریخی تأسیس شده اند. در موزه تهران تغییراتی در طرح فضاهای داخلی این خانه صورت گرفته که سیرکولاسیون حرکتی و منظر زیبایی برای بازدیدکنندگان بوجود آورده و تبعاً جذابیت بازدید از این موزه را دو چندان می کند. در موزه موسیقی اصفهان این تغییر در فضای حیاط انجام شده، جاذبه ای که بیش از پیش در این موزه جلب توجه می کند در دسترس بودن سازها و پخش موسیقی زنده است. در این پژوهش سعی شده تا با نگاهی کلی به خصوصیات معماری موزه های موسیقی در ایران و جهان، جایگاه سیرکولاسیون، دید و منظر و کانسپت معماری در موزه های موسیقی تهران و اصفهان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. در این مقاله از شیوه ی تحقیقی توصیفی تحلیلی بهره گرفته شده که با استفاده از منابع کتابخانه ای مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی اهواز، کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید چمران اهواز، کتابخانه مرکزی استان خوزستان، کتابخانه معاونت فرهنگی شهرداری اهواز و سایت های اینترنتی جهاد دانشگاهی، سیویلیکا و نشریه های مرتبط با موضوع انجام شده است.

واژه های کلیدی: موزه موسیقی، معماری موزه موسیقی، سیرکولاسیون، دید و منظر، کانسپت، موزه موسیقی ایران

۱. مقدمه

هنرهای زیبا نماینده‌ی احساسات و روحیات هر قوم است و چون ذوقیات ملل متفاوت است هنرهای مردم هم که تراوش های روحی آنهاست از یکدیگر متمایز می باشد. اگر مراتب نقد را در معماری، شناخت، فهم، بیان، سنجش، ارزش گذاری و داوری بخوانیم، آنگاه جایگاه موضوع ارزش در این بررسی به خوبی آشکار خواهد شد. کنت فرامپتون در این مورد معتقد است از آنجا که معماری با زندگی آمیختگی جدانشدنی دارد، ارزشگذاری آن نیز باید با توجه به این کیفیت زندگی در بستر خود باشد. به این ترتیب که از یک سو بنا بدون زمینه فرهنگی آن قابل بررسی نیست و با تکیه بر آن مراحل نقد باید طی شود و از سوی دیگر معماری همیشه هم وابسته به واقعیت است و هم حاصل اندیشیدن به واقعیت هاست (۱)

موسیقی هر منطقه نشان دهنده فرهنگ، آداب و رسوم و تاریخ و تمدن اقوام آن منطقه محسوب می شود.

موزه موسیقی ایران در باغ ۳۶۵۰ متری «سیروس سمراد» خانه دارد. سمراد کارخانه دار، سال ۱۳۵۱ بخشی از باغ نمازی تجریش را خرید و قصری ۱۴۰۰ متری وسط باغ برای خودش ساخت. مهندس سمراد که از ایران می رود، بنیاد مستضعفان این ملک را مصادره می کند و سپس به شهرداری می دهد. سال ۷۲ سید محمد بهشتی، مرتضی کاظمی و علی مرادخوانی، سه نفر از مدیران فرهنگی وقت، طرح تأسیس این موزه را تهیه می کنند و دو سال بعد اجرای این طرح آغاز می شود. ولی گشایش رسمی و آغاز به کار موزه تا ۲۲ آبان سال ۸۸ طول می کشد.

در موزه موسیقی اصفهان می توانید به تماشای ۳۰۰ ساز موسیقی ایرانی بنشینید، اطلاعاتی از نحوه ی ساخت آنها بدست بدست بیاورید و با کمک امکانات صوتی و تصویری با روش نواختن سازها آشنا شوید و به صدای آنها گوش دهید. (۴)

در موزه موسیقی، معماری و معماری داخلی همزمان و متناسب با شکل زندگی مسکونی ساختار اصلی بنا را شکل دادند. پس از آنکه ساکنان اصلی خانه را ترک گفتند با گذر زمان بنا در معرض نابودی و تخریب قرار گرفت، اما تغییر کاربری و تعریف شکل جدیدی از زندگی در کالبد قدیم ضامن بقای آن شد. در این راستا معماری داخلی ساختار و کیفیت فضایی خانه را برای پذیرفتن کاربری جدید تغییر داد. در روند باز زنده سازی بخش های اصلی خانه حفظ و به سالن های موزه تبدیل، بخش هایی مانند کتابخانه و گنجینه به آن الهاق و بخش هایی مانند کتابخانه و گنجینه به آن الحاق و بخش هایی چون قسمت های خدماتی خانه حذف شدند و فضای داخلی موزه با فرم هایی ملهم از شکل ظاهری سازها طراحی شد. (۹)

سؤال تحقیق :

سیرکولاسیون، دید و منظر و کانسپت در معماری موزه های موسیقی ایران چگونه تعریف شده اند؟

۲. موزه موسیقی در جهان

در تاریخ هنر و موسیقی که جستجو کنید، اطلاعات دقیقی از اولین موزه ای که با نام موزه موسیقی افتتاح شده باشد پیدا نمی کنید. اولین نشانه های به نمایش درآمدن سازها ۲۰۰ سال پیش بود. در آن زمان محله ای برای نمایش ساز بود که بعدها با تکمیل مجموعه های تخصصی خود به موزه موسیقی تبدیل شدند. قدیمی ترین این موزه ها هم در قاره اروپا بوده، و آنطور که در تاریخ نوشته شده اولین موزه ساز در شهر بروکسل، پایتخت بلژیک بوده است. سال ۱۹۶۰ فرانسویان به این فکر افتادند تا موزه ساز را به یک موزه تخصصی موسیقی تبدیل کنند و بعد از آن هم با وسعت دادن موزه، آن را به شهرک موسیقی تبدیل کردند. این شهرک سال ۱۹۹۷ افتتاح شد و هم اکنون بیش از ۶۰ هزار ساز از فرهنگ های مختلف دارد، که یکی از مهم ترین موزه های موسیقی دنیا محسوب می شود. (۲) ذیلاً تصاویری از موزه موسیقی پاریس و موزه ادوات موسیقی مشخص شده است :

منبع: سایت آزاد اینترنتی

شکل ۱ و ۲- موزه موسیقی پاریس

شکل ۳ تا ۱۵- موزه ادوات موسیقی فونیکس منبع: سایت آزاد اینترنتی

۳. موزه موسیقی در ایران

در سال های گذشته موزه های متنوعی در شهرهای مختلف کشور در حوزه موسیقی فعالیت کرده اند؛ مثل موزه آواها و نواها در شیراز، موزه موسیقی تبریز، موزه آلاشت مازندران و موزه مقامی خراسان. موزه موسیقی شهر تهران یا موطه صبا، قدیمی ترین موزه موسیقی در ایران است.(۲)

۳-۱. موزه موسیقی ایران (تهران)

هم قدم شدن با نواهای آشنا و نوازش سر زلف سازها از آن تجربه هایی است که فقط در «موزه موسیقی ایران» می توان سراغش را گرفت. جایی که نفیس ترین سازها و کمیاب ترین نغمه ها را در خود جای داده تا مکانی باشد برای گرد هم آمدن اهالی موسیقی. موزه موسیقی ایران در باغ ۳۶۵۰ متری «سیروس سمрад» خانه دارد. سمрад کارخانه دار، سال ۱۳۵۱ بخشی از باغ نمازی تجریش را خرید و قصری ۱۴۰۰ متری وسط باغ برای خودش ساخت. مهندس سمрад که از ایران می رود، بنیاد مستضعفان این ملک را مصادره می کند و سپس به شهرداری می دهد. سال ۷۲ سید محمد بهشتی، مرتضی کاظمی و علی مرادخوانی، سه نفر از مدیران فرهنگی وقت، طرح تأسیس این موزه را تهیه می کنند و دو سال بعد اجرای این طرح آغاز می شود. ولی گشایش رسمی و آغاز به کار موزه تا ۲۲ آبان سال ۸۸ طول می کشد. با وجود چشم چرانی برج های بلند بالای کوچه نمازی (یا کوچه موزه)، باغ موزه موسیقی متین و محبوب همان گوشه آرام گرفته و به سمفونی سکوت چنارها و سبزه ها گوش می دهد. این سکوت در ساختمان سنگی باغ می شکند و به هم نوایی روزانه سازهای بادی، کوبه ای و زهی سالن های موزه تبدیل می شود. طراحی داخلی ساختمان خود یک اثر هنری است. رگه های رنگ مسی بر دیوار سفید بیرونی و پنجره های طرح چوب یادآور سیم های ساز است. حتی فواره وسط حیاط هم به شکل گوشی تار طراحی شده. از ۵ پله ۱۵ سانتی که بالا بیایی دو مجسمه گپی با سرنا و دهل به استقبال می آیند. انعکاس صدا را در سقف منحنی بالاسر می بینی. سقفی که شبیه کاسه ساز طراحی شده و پنج میلخ مسی رنگ از وسط آن می گذرد. با اینکه ساختمان معماری غربی دارد، ولی ورود به ساختمان شبیه سفر به دل سازهاست. مثلاً سالن سازهای کوبه ای شبیه دف و دایره و طبل و دهل گرد است. به سالن سازهای بادی که بروید انگار پا به سینه نی هفت بندی تو خالی گذشته اید و روی سقف هم سوراخ های نی تعبیه شده است. میانه سالن اصلی نیز اثری انتزاعی ایستاده که تعدادی سیم را از زمین به سمت بالاترین نقطه سقف موزه می برد. از طبقه سوم که به این اثر نگاه کنید سازی می بینید که نواهای آسمانی را به زمین می رساند.(۳)

شکل ۱۶- موزه موسیقی ایران منبع: سایت آزاد اینترنتی

۲-۳. موزه موسیقی اصفهان

اصفهان یکی از مهدهای موسیقی و آواز ایرانی ست و یکی از مقام های موسیقی و یکی از آوازهای پنج گانه سنتی کشورمان به نام این شهر خوانده می شود. اهمیت موسیقی و علاقه مردم اصفهان به این هنر باعث شد تا دو تن از موسیقی دانان علاقه مند به موسیقی سنتی ایران، مهرداد جیحون و و شهریار شکرانی نخستین و تنها موزه موسیقی خصوصی کشور را در تاریخ یازدهم آذر ماه ۱۳۹۴ تأسیس کنند. موزه ای که تفاوت های بسیاری با دیگر موزه های ایران دارد و مدل ارائه آثار، نوع راهنمایی انجام شده و برخورد کارکنان در آن شما را با بعد جدیدی از موزه گردی آشنا می کند. همچنین اجرای زنده ی موسیقی در پایان تور، گردش خاص شما در موزه را جذاب تر می سازد. در موزه موسیقی اصفهان می توانید به تماشای ۳۰۰ ساز موسیقی ایرانی بنشینید، اطلاعاتی از نحوه ی ساخت آنها بدست بیاورید و با کمک امکانات صوتی و تصویری با روش نواختن سازها آشنا شوید و به صدای آنها گوش دهید. (۴)

این موزه در مساحتی حدود ۹۰۰ متر مربع مجموعه ای بسیار متنوع از سازهای ایرانی را در معرض دید علاقمندان قرار داده است. (۵)

شکل ۱۷- موزه موسیقی اصفهان منبع: سایت آزاد اینترنتی

۳-۲-۱. بخش های مختلف معماری موزه اصفهان

- تالار سازهای ملی : در سالن سازهای ملی، می توان از سازهای مختلفی که در پهنه جغرافیایی ایران گسترده شده و در این مناطق مورد استفاده اند دیدن کنید.
- تالار سازهای محلی: موزه موسیقی برای نمایش سازهای محلی ایرانی سالن جداگانه ای در نظر گرفته است. امکانات صوتی و تصویری موزه به شما این امکان را می دهد که بتوانید به موسیقی سازهای محلی ایران گوش فرا دهید.
- سرای سرآهنگان: در سرای سرآهنگان می توانید با اساتید برجسته موسیقی اصفهان آشنا شوید و از زندگینامه و اثری که بر موسیقی گذاشته اند اطلاعاتی به دست آورید.
- موسیقی سرا: پس از مشاهده کردن تمامی بخش های موزه، می توانید به قسمت موسیقی سرا بروید و اجراهای زنده موسیقی سنتی ایرانی را تماشا کنید و لذت ببرید.
- کارگاه ساز سازی: در صورتی که تمایل دارید بدانید هر یک از سازهای ایرانی چه ساختاری دارند و چگونه ساخته می شوند، به کارگاه سازسازی این موزه می توانید مراجعه کنید.(۶)

۴. سیرکولاسیون، دید و منظر و کانسپت

اصطلاح سیرکولاسیون سال هاست به واژه نامه ی تخصصی معماری راه یافته و معنی آن سازمان گردش در فضا و دسترسی به بخش های مختلف ساختمان است. سیرکولاسیون در معماری، به اندازه رگ ها در بدن انسان و مدار در سیستم های الکترونیکی اهمیت دارد. کارآیی و کیفیت سیرکولاسیون بر کیفیت فضای معماری و بهره برداری از آن تاثیر مستقیم دارد و از هر دو جنبه ی فیزیکی و روانشناختی حائز اهمیت است. از نظر فیزیکی می توان گفت که اغلب فعالیت های انسان نیازمند حرکت است و از دیدگاه روانشناختی، درک ما از فضا و فرم معماری، به ویژه درک بصری، متأثر از مکانیسم کشف فضا و در واقع سیرکولاسیون است. در فضاهای پر تردد نظیر پایانه ها، سینماها، موزه ها، نمایشگاه ها، ورزشگاه ها، سیرکولاسیون جزو اصلی ترین عوامل مرثر بر طراحی و چه بسا عنصر محوری در مفهوم طراحی است. برای مثال در طراحی مسیرهای خروج اضطراری از ساختمان یا حرکت عمودی و افقی در بیمارستان ها، سیرکولاسیون به عاملی حیاتی تبدیل می شود. به رغم چنین نقش مهمی در معماری، در ایران به ندرت ساختمانی می بینیم که با توجه کافی به سیرکولاسیون طراحی و ساخته شده باشد.(۷)

معماری منظر در حقیقت هنر شناخت و مدیریت، نگهداری و احیای عناصری از محیط زیست است که مفهوم منظر را برای ساکنان یک فرهنگ تداعی می کند. چگونگی عناصر و چگونگی رابطه بین آنها (سازمان فضائی) دارای کیفیت هائی است که می توان به طور خلاصه در گروه های ذیل دسته بندی شان نمود:

الف- کیفیت های فضائی: کیفیت هایی که یک فضا به عنوان یک سیستم ارائه می دهد.

ب- کیفیت های ناشی از میزان سازگاری میان مولفه ها: نسبتی که بین روابط ادراکی و روابط عملکردی وجود دارد.

ج- کیفیت سکانس ها: کیفیت های موجود در هر سکانس که باعث تفکیک و ارتباط آن سکانس با بقیه سکانس ها می شود و نحوه ارتباط بین سکانس های همجوار.

برخی از این کیفیت ها ویژگی هایی از یک نقطه یا محدوده ای از فضا می باشند که نه فقط بر استفاده کننده تأثیر روانی خاصی گذاشته، بلکه وی را به انجام یا عدم انجام رفتاری ترغیب می نمایند. (۸)

۴-۱. کانسپت در معماری موزه موسیقی ایران

برای آنکه در خانه مسکونی پذیرای گنجینه ای ارزشمند از جمله سازهای ایرانی برای نمایش و نگهداری شود، معماری داخلی باید کیفیت کلی فضای خانه را به گونه ای تغییر دهد که متناسب با شکل جدید زندگی و فعالیت نمایشگاهی و موزه ای باشد. بنا به گفته طراح و با توجه به شواهد به نظر می رسد در موزه ی موسیقی تصمیم طراح برای باز زنده سازی یک منزل مسکونی و تبدیل آن به موزه بر این اساس بوده است که با ساخت پوسته ای درون خانه آن را برای کاربری جدید آماده سازد. در این راستا معماری داخلی موزه موسیقی با الهام از موضوع شکل گرفته است. نشانه های الهام گرفته از موسیقی چون خطوط حامل به صورت تزئینات از ورودی موزه در فضای کلی مشاهده می شود. امتداد این خطوط در مسیر بازدید از موزه در ورودی هر سالن نیز به چشم می خورد. در لابی ویتترین مرکزی با پنج رینگ برنجی تداعی کننده کلید «فا» و پنج کابل ظریف تداعی کننده خطوط حامل موسیقی به دور آن طوری قرار گرفته است که نگاه را به سمت نورگیر هدایت می کند. میز اطلاعات نیز در ادامه حرکت پلکان به گونه ای طراحی شده است که تداعی کننده کلید «سل» باشد. (۹)

همان طور که اشاره شد موزه موسیقی شامل سه سالن اصلی نمایش ساز با نام های سالن سازهای بادی، کوبه ای و زهی است که هر یک از آنها با الهام از فرم سازی خاص طراحی شده است. سالن سازهای کوبه ای در طبقه همکف با ایده کلی تجسم فضای داخلی ساز کوبه ای شکل گرفته است. بدین شرح که با استفاده از عنصر اصلی تشکیل دهنده ساز کوبه ای (چوب) جداره هایی طراحی و و اجرا شده است که بدنه اصلی ساختمان را تا نزدیک به سقف می پوشاند. لبه ی پایین جداره ها به گونه ای طراحی شده که بتواند برای نمایش انواع سازهای این سالن استفاده شود. اطلاعات مربوط به هر کدام از سازها نیز بر روی همین جداره ها نصب شده است. در این سالن بازدید کننده بدون هیچ مانعی (شیشه) با ساز ارتباط برقرار می کند. (۹)

در سالن دیگر طبقه همکف یعنی سالن سازهای بادی، بخش اصلی مانند راهرویی است که ایده طراحی آن، حرکت درون ساز بادی بوده است. در این سالن با استفاده از برنج (عنصر تشکیل دهنده یک نوع ساز بادی) تونلی ساخته شده که بدنه های آن جهت نمایش ساز است و سقف آن برگرفته از حفره های موجود در ساز بادی، سالن را نورپاشی می کند. انتهای تونل پله ای از جنس و روق برنج قرار دارد و یک ویتترین دایره ای شکل در مرکز دیوار نصب شده است که تداعی کننده فرم دهانه ساز بادی است. فضای داخل ویتترین با پارچه سرمه ای پوشانده شده و نورپردازی آن به صورت نور موضعی (تأکیدی) است. در بخش انتهایی سالن سازهای بادی، ویتترینی برنجی به صورت سمبلیک با الهام از فرم شیپور سه دهانه طراحی و اجرا شده است. به منظور نمایش بهتر اشیاء داخل ویتترین پنجره های اصلی ساختمان در این بخش پوشانده شده و روشنایی فضای داخل ویتترین با نور مصنوعی و نورپردازی موضعی (تأکیدی) است. (۹)

دیگر سالن اصلی موزه موسیقی یعنی سازهای زهی، در طبقه اول ساختمان قرار دارد. برای طراحی بخش های مختلف سالن از فرم سازهای زهی الهام گرفته شده است؛ بدین صورت که در دو بخش از سالن با استفاده از چوب (عنصر اصلی ساز زهی) ویتترین های پیوسته، با تقسیم بندی خاصی تداعی کننده پرده بندی سه تار و سه تار بر روی جداره های اصلی ساختمان نصب

شده است. داخل ویتترین ها با صفحات چوبی خود رنگ پوشانده شده و نورپردازی آن به صورت نور موضعی (تأکیدی) بر روی ساز است. در بخش میانی سالن یک ویتترین بزرگ مرکزی که با الهام از فرم کاسه تار طراحی شده قرار دارد. داخل ویتترین با پارچه سرمه ای رنگ پوشانده شده و نورپردازی آن نیز به صورت نور موضعی (تأکیدی) است. (۹)

در کنار سالن های نمایش، بخش های تکمیلی موزه بدین شرح است: آرشیو صوتی مرحوم گلشن ابراهیمی که شامل مجموعه ای نفیس و بی نظیر از آواها و نوارهای تولید شده از آغاز تا به امروز است. فضایی که به آرشیو صوتی اختصاص داده شده شامل دو بخش است که به واسطه قفسه های چوبی مخصوص نگهداری صفحات قدیمی از یکدیگر جدا شده اند. روشنایی عمومی فضای داخلی آرشیو صوتی از ترکیب نور طبیعی و مصنوعی است و به واسطه بازشوها با فضای باغ موزه ارتباط بصری دارد.

گنجینه از دیگر بخش های موزه ی موسیقی است که به نمایش اشیائی متعلق به چهره های ماندگار موسیقی ایران اختصاص یافته است و در طبقه اول ساختمان قرار دارد. نیمه اول سالن گنجینه سابقاً جزئی از فضای داخل ساختمان و نیمه دوم به صورت ایوان بوده است. در طرح موزه ایوان مسقف شده و به فضای گنجینه تبدیل شده است. فضای داخل گنجینه را جداره هایی که به طور کامل به ویتترین تبدیل شده اند، شکل می دهد. داخل ویتترین ها با پارچه تیره پوشانده شده است. برای نمایش بهتر اشیاء از نور موضعی (تأکیدی) داخل ویتترین استفاده شده است و فضای عمومی گنجینه تاریک و کم نور است. (۹)

کتابخانه تخصصی موزه موسیقی نیز در طبقه اول ساختمان موزه قرار دارد و شامل دو بخش است. بخش اول سالن مطالعه با مخزن باز و بخش دوم کتابخانه مربوط به اطلاعات یارانه ای است. قسمتی از سالن مطالعه سابقاً به صورت ایوان بوده، در طرح موزه فضای ایوان مسقف شده و به سالن مطالعه کتابخانه پیوسته است. روشنایی عمومی کتابخانه ترکیبی از نور طبیعی و مصنوعی است و به واسطه بازشوها با فضای باز موزه ارتباط بصری دارد.

در این موزه با هدف نشان دادن مراحل مختلف ساخت ساز، کارگاهی به صورت یک سالن کوچک در زیرزمین موزه در نظر گرفته شده که بخشی از آن به ساخت و بخشی به نگهداری ساز اختصاص یافته است. سایر بخش های تکمیلی شامل استودیو ضبط صدا، آمفی تاتر و در بخشی دیگر کافی شاپ در ساختمان نوساز محوطه قرار گرفته اند. تفاوت ظاهری (سبک معماری، فرم، مصالح و غیره) میان دو ساختمان از محدود مواردی است که در این مجموعه بازدیدکننده را متوجه قدمت ساختمان اصلی می کند. (۹)

به طور کلی می توان چنین نتیجه گرفت که در موزه موسیقی، معماری و معماری داخلی همزمان و متناسب با شکل زندگی مسکونی ساختار اصلی بنا را شکل دادند. پس از آنکه ساکنان اصلی خانه را ترک گفتند با گذر زمان بنا در معرض نابودی و تخریب قرار گرفت، اما تغییر کاربری و تعریف شکل جدیدی از زندگی در کالبد قدیم ضامن بقای آن شد. در این راستا معماری داخلی ساختار و کیفیت فضایی خانه را برای پذیرفتن کاربری جدید تغییر داد. در روند باز زنده سازی بخش های اصلی خانه حفظ و به سالن های موزه تبدیل، بخش هایی مانند کتابخانه و گنجینه به آن الحاق و بخش هایی مانند کتابخانه و گنجینه به آن الحاق و بخش هایی چون قسمت های خدماتی خانه حذف شدند و فضای داخلی موزه با فرم هایی ملهم از شکل ظاهری سازها طراحی شد. (۹)

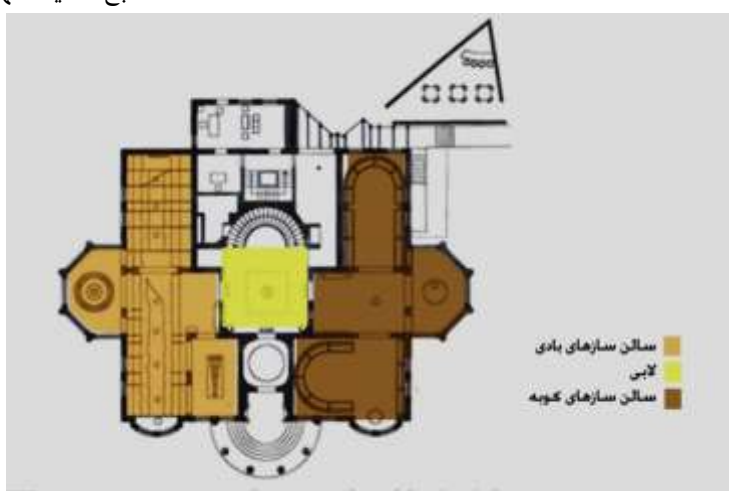
جدول ۱- پارامترهای محاسبه شده در دو مقطع

نمایشگاهی (موزه)	مسکونی	شکل زندگی	
		ماندگار	ساختار
		الحاقی	
بخش هایی از خانه مانند اتاق ها و سالن های نمایش موزه تبدیل شده است.	معماری و معماری داخلی هم زمان و متناسب با نیاز بهره ور شکل گرفته اند.	الحاقی	
مسقف کردن ایوان ها و افزودن آن ها به فضای داخلی		حذفی	
بخش های خدماتی خانه مسکونی	ترکیب فضاهای باز و بسته (حیاط و	هم نشینی فعالیت	کیفیت
ترکیب فضاهای باز و بسته (سالن های			

فضای داخلی	ها	خانه(فضای کلی خانه شامل دو بخش مسکونی و سرایداری	نمایش و بخش های جنبی موزه)
	چیدمان	متناسب با حریم عمومی و خصوصی در خانه مسکونی	تقسیم بندی سالن های نمایش بر اساس نوع ساز
	مبلمان	خانگی	نمایشگاهی(موزه)
	نور	روشنایی عمومی با نور طبیعی	ترکیب نور مصنوعی و طبیعی
	تأسیسات	سرمایشی و گرمایشی	تهویه مطبوع، سرمایش، گرمایش، کنترل و حفاظت فیزیکی، اعلام و اطفای حریق

منبع : ضیاء شهابی و ایمانی، ۱۳۹۲

شکل ۱۸- پلان طبقه همکف موزه موسیقی
منبع: آرشیو اسناد موزه موسیقی، ۱۳۸۹

شکل ۱۹- لابی، میز اطلاعات و پلکان که با الهام از کلید سل طراحی شده شکل ۲۰- سالن سازهای کوبه ای
منبع: سایت آزاد اینترنتی

شکل ۲۲- فضای داخلی گنجینه، بخش تکمیلی موزه

شکل ۲۱- سالن سازه‌های بادی

منبع: سایت آزاد اینترنتی

شکل ۲۴- نمای بیرونی گنجینه

شکل ۲۳- سالن سازه‌های زهی، طبقه اول

منبع: سایت آزاد اینترنتی

۲-۴. موزه موسیقی اصفهان

در محله ارمنی‌ها اگر قدم بزنی حس هنر تو را فرا می‌گیرد، حسی که گویا آرامنه ۴۰۰ سال پیش با کوله بارهای خود به اینجا آورده‌اند. بیشتر که بگردی می‌بینی فضا به شدت ایرانی-ارمنی است. یک نماد بارز آمیختگی هنر دو سرزمین، گنبد‌های ایرانی کلیسای وانگ است که در کنار گنبد ارمنی ناقوس جا خوش کرده است و بیانگر این همنشینی ناخواسته اهالی محل با ایرانیان است. سال‌های سال هنر ایرانی در این محله خودش را از طریق معماری به ما نشان می‌داد اما این روزها جای دنجی می‌شناسم که آوازه هنر کهن این سرزمین را در همین محله به گوش می‌رساند. از خیابان توحید که وارد خیابان شهید قندی یا همان مهرداد سابق می‌شوی کافست کمی جلو بروی و سمت راست خود را نگاه کنی. یک تابلوی ساده که روی آن نوشته موزه موسیقی اصفهان (۱۰) از در که وارد می‌شوی یک حیاط کوچک با یک حوض آبی و باغچه‌های قشنگ به تو هشدار می‌دهد که به فضای هنری، پر از حس آرامش‌های زمان کودکی وارد شده‌ای. باید دغدغه‌ها را کنار بگذاری و خودت را رها کنی تا انرژی‌های خوب وجودت را پر کند. (۱۰)

شکل ۲۶- حیاط موزه موسیقی اصفهان

شکل ۲۵- نمای ورودی موزه موسیقی اصفهان

منبع: سایت آزاد اینترنتی

شکل

شکل ۲۸- سازهای زهی موزه موسیقی

شکل ۲۷- سازهای کوبه ای موزه موسیقی

منبع: سایت آزاد اینترنتی

شکل ۳۰- سازهای زهی موزه موسیقی

شکل ۲۹- سازهای کوبه ای موزه موسیقی

منبع: سایت آزاد اینترنتی

۱۰. جمع بندی و نتیجه گیری

در موزه های موسیقی ایران، غالباً از ابتدا طرحی بر اساس برنامه ریزی فیزیکی در نظر گرفته نشده است مثلاً در موزه موسیقی ایران در تهران و موزه موسیقی اصفهان، با احیای عملکردی نوعی خانه تاریخی، تأسیس شده اند. معماری و معماری داخلی همزمان و متناسب با شکل زندگی مسکونی ساختار اصلی بنا را شکل داده اند. پس از آنکه ساکنان اصلی خانه را ترک کرده اند، با گذر زمان بنا در معرض نابودی و تخریب قرار گرفته است. لذا معماری داخلی ساختار و کیفیت فضایی خانه را برای پذیرفتن کاربری جدید تغییر داده اند. در روند باززنده سازی بنا، بخش های اصلی خانه حفظ و به سالن های موزه تبدیل، بخش هایی مانند کتابخانه و گنجینه به آن الحاق و بخش هایی نظیر قسمت های خدماتی خانه حذف شدند و فضای داخلی موزه با فرم هایی ملهم از شکل ظاهری سازه ها طراحی شده اند. موزه های موسیقی ایران و اصفهان هر دو در خانه های مسکونی قدیمی پیش بینی شده اند. در موزه موسیقی ایران، تغییراتی در طراحی داخلی این فضاهای آن صورت گرفته که سیرکولاسیون حرکت و منظر زیبایی برای بازدیدکنندگان بوجود آورده و موجب جذابیت افزون تری برای بازدید کنندگان از موزه شده است. در موزه موسیقی اصفهان این تغییر در فضای حیاط صورت گرفته، جاذبه ی غالب در این موزه، در دسترس بودن سازها و پخش موسیقی زنده در فضاهای اصلی آن است.

سیرکولاسیون: عمدتاً به صورت راهرویی و بعضاً همراه با فضای تقسیم مرکزی

دید و منظر: عمدتاً منظرهای کنج دار با نمای قفسه های ردیفی و شبکه ای

کانسپت معماری: عمدتاً فاقد کانسپت فرمی و همراه با ایده های متداول چیدمان در فضاهای سالن و گالری موزه و نمایشگاه

نمودار ۱- خصوصیات کلی سیرکولاسیون، دید و منظر و کانسپت معماری در موزه موسیقی ایران و اصفهان

منابع و مراجع

۱. Frampton, Kenneth(2007) Judging Architectural Value, Ed. William S.Sanders, Harvard De sing Magazine Reader, Minnesota, USA.

۲. دی.کی.چینگ، فرانسیس، (۱۳۷۸)، معماری: فرم - فضا و نظم، مترجم زهره قراگزلو، تهران، دانشگاه تهران

۳. الهامیان، محسن. (۱۳۷۸). موسیقی ایرانی و هنرهای تزئینی. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۱۶.

۴. نشریه ی اینترنتی نوجوان ها، سایت فرهنگی، اجتماعی نوجوانان و جوانان، موزه موسیقی در جهان

۵. روزنامه همشهری،

۶. سایت اینترنتی برترین ها
۷. مهنواز، سایت مرجع تخصصی گردشگری و مهمان نوازی
۸. وبسایت موزه موسیقی اصفهان
۹. افشار نادری، کامران، سیرکولاسیون، صفحه ۳
- ۱۰- ضیاء شهبابی، نوشین، نقش معماری داخلی در حفظ ارزش های نهفته در بنای تاریخی بررسی انتقادی باززنده سازی در موزه های موسیقی، مقدم و صبا، فصلنامه دانشنامه هنر، شماره ۱، ۱۳۶، ۱۳۹۲
- ۱۱- روزنامه اینترنتی نسل فردا